

Asiantuntija Anttoni Saarinen
Työ- ja tasa-arvo-osasto, tasa-arvoyksikkö

Sosiaali- ja terveysministeriön asiantuntijalausunto työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi yhdenvertaisuuslain 6 a §:n muuttamisesta (HE 105/2024 vp)

Hallitusohjelmassa todetaan varhaiskasvatuksen osalta muun muassa näin: "Varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää lapsen kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia sekä tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja koulutuksellisen tasa-arvon toteutumista." Hallitus on sitoutunut edistämään yhdenvertaisuutta ja syrjimättömyyttä sekä tekemään työtä rasismien vähentämiseksi 31.8.2023 antamassaan tiedonannossa yhdenvertaisuudesta, tasa-arvosta ja syrjimättömyydestä. On tärkeää, että tiedonannossa nostettujen toimien hyväksi tehdään työtä suunnitelmallisesti ja aktiivisesti (mm. toimenpiteet 10, 11, 12 ja 21).

Esityksessä ehdotetaan muutoksia yhdenvertaisuuslain säännöksiin koskien yhdenvertaisuuden edistämistä varhaiskasvatuksessa. Muutosten myötä yhdenvertaisuuslaki ei enää velvoittaisi varhaiskasvatuksen järjestäjiä ja palveluntuottajia huolehtimaan, että varhaiskasvatuksen toimipaikoissa on toimipaikkakohtaiset yhdenvertaisuussuunnitelmat. Ehdotetut muutokset siirtävät yhdenvertaisuuden edistämisen painopistettä varhaiskasvatuksessa toimipaikoista palvelun järjestäjä- ja tuottajatasolle.

Muutokset lisäävät vastuuta järjestäjä- ja tuottajatasolle huolehtia siitä, että varhaiskasvatuksen henkilöstö saa tarvittavat tiedot ja taidot yhdenvertaisuuden edistämiseksi käytännön työssä. Muutokset eivät saa vähentää varhaiskasvatuksen henkilöstön tietotaitoa ja osaamista eri yhdenvertaisuusteemoista ja -tilanteista tai niiden tunnistamista erilaisissa toiminta- ja työympäristöissä. Erityisesti tulee huomioida varhaiskasvatuksessa olevat lapset, joilla on vaara joutua syrjityiksi.

Toimipaikkakohtaisuus mahdollistaa toimipaikkojen moninaisuuden huomioimisen suunnitelmaa laatiessa, tuottaa toimipaikalle olennaisempia ja kohdennetumpia toimenpiteitä, sekä ohjaa suunnitelmaa laativan henkilöstön konkreettisesti miettimään tilannetta yhdenvertaisuuden osalta omassa toimipaikassaan ja käsittelemään prosessin aikana myös omia henkilökohtaisia asenteita ja ennakko-olettamia. Tämän seurauksena suunnitelma on hyödyllisempi ja sisäistetympi toimipaikkatasolla.

Toimipaikkakohtaisuus onkin ollut toiminnallisten yhdenvertaisuussuunnitelmien suunnittelun johtava ajatus. Jos toimipaikkakohtaisuus poistetaan, on tärkeää varautua ja puuttua vahvasti erilaisiin käytännön tilanteisiin, joissa yhdenvertaisuusosaaminen on tarpeellista. Varhaiskasvatusta tehdään hyvin erilaisissa toiminta- ja työympäristöissä, joissa esimerkiksi alueelliset-, kielelliset- ja kulttuuriset erot ovat suuria ja paras tieto yhdenvertaisuustarpeista on toimipaikoilla itsellään. Myös kuntien sisällä varhaiskasvatuspaikoissa on merkittäviä toimipaikkakohtaisia eroja. Mikäli suunnitelma yhdenvertaisuuden edistämisestä siirtyy laadittavaksi palvelun järjestäjä- ja tuottajatasolla, on tärkeää, että toimipaikkakohtaiset käytännön tilanteet yhdenvertaisuuden edistämiseksi ja syrjinnän poistamiseksi huomioidaan riittävän käytännönläheisesti.

Asiantuntija Anttoni Saarinen
Työ- ja tasa-arvo-osasto, tasa-arvoyksikkö

Esityksessä ehdotettujen muutosten toteuttamisesta aiheutuva arvioitu mahdollinen säästö kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen on noin 43 904 euroa vuodessa. Arvioitu taloudellinen säästö ei ole merkitykseltään suuri.

Tasa-arvosuunnittelu varhaiskasvatuksessa säilyy toimipaikkakohtaisena, mikä on tärkeää. Esitysluonnoksessa ehdotettujen yhdenvertaisuuslain muutosten toteuttamisella menetetään kuitenkin synergiaetu, jota tavoiteltiin, kun varhaiskasvatuksen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmista säädettiin. Kyseiset lakimuutokset valmisteltiin samaan aikaan ja tarkoituksena oli, että suunnitelmat olisi mahdollista laatia yhdessä. Kyseiset lakimuutokset tulivat voimaan samaan aikaan kesällä 2023.

On mahdollista, että yhdenvertaisuussuunnitelmia koskevasta siirtymäsäännöksestä huolimatta, yhdenvertaisuussuunnitelmia on toimipaikoissa jo ryhdytty laatimaan tai niihin on muuten valmistauduttu esimerkiksi Opetushallituksen järjestämään koulutukseen osallistumalla. Tällaista yhdenvertaisuuden edistämistyötä tulee jatkaa rakenteisiin, suunnitelmallisuuteen ja tavoitteellisuuteen liittyen, vaikka suunnitteluvaihe siirtyisi järjestäjä- ja palveluntuottajatasolle.

Lausunnoilla olevassa esitysluonnoksessa todetaan lisäksi, että voimassa olevan yhdenvertaisuuslain mukaisesta varhaiskasvatuksen yhdenvertaisuussuunnittelua koskevasta sääntelystä ja sen vaikutuksista ei vielä ole olemassa selvitystä tai tutkimusta, koska se on ollut voimassa vasta lyhyen aikaa.